

ВИБОРЧА ПРОГРАМА

РОЗВИТКУ УНМЦ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО 2030 РОКУ

**кандидата на посаду директора, доктора психологічних наук,
професора Миколи Леонтійовича Дідуха**

**«Від науково-методичного супроводу до національного центру
розвитку психологічної служби України»**

Вступне бачення. УНМЦ сьогодні є центральною науково-методичною установою психологічної служби системи освіти України. Його діяльність уже відповідає ключовим завданням, визначеним Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 липня 2026 р. № 705-р «Про схвалення Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року», Положенням про психологічну службу, рішеннями МОН України та самою Концепцією розвитку психологічної служби до 2030 року: розвиток психологічно безпечного освітнього середовища, забезпечення психічного здоров'я дітей та педагогів, робота в умовах війни, супервізія, професійний розвиток і міжвідомча взаємодія.

Моє бачення розвитку Центру не передбачає зміни його місії чи виходу за межі визначених повноважень. Навпаки, йдеться про посилення ролі УНМЦ як головного інтелектуального, аналітичного та інноваційного центру психологічної служби України.

Стратегічна мета. До 2030 року УНМЦ має стати:

- провідним науково-аналітичним центром розвитку психологічної служби;
- національним майданчиком впровадження доказових психологічних практик;
- координатором післявоєнного психологічного відновлення в системі освіти;
- головним центром професійного розвитку практичних психологів і соціальних педагогів;
- інтегратором українського та міжнародного досвіду у сфері психічного здоров'я.

П'ять стратегічних пріоритетів

1. Реалізація Концепції розвитку психологічної служби до 2030 року. УНМЦ має стати головним науково-методичним координатором реалізації Концепції розвитку психологічної служби, забезпечуючи її

впровадження на всіх рівнях: від МОН і обласних центрів до конкретного закладу освіти. Центр не лише готуватиме методичні матеріали, а й здійснюватиме моніторинг виконання Концепції, узагальнення практик та надання пропозицій щодо вдосконалення державної політики.

- **Психологічно безпечне освітнє середовище.** Пріоритетом має стати створення в закладах освіти умов, які сприяють психологічному благополуччю дитини, педагога та батьків. УНМЦ розроблятиме критерії психологічної безпеки, інструменти її оцінювання та рекомендації щодо профілактики булінгу, насильства, дискримінації, ризикованої поведінки та інших викликів сучасного освітнього середовища.

- **Травмоорієнтований підхід.** У зв'язку з наслідками війни психологічна служба повинна працювати з урахуванням можливого травматичного досвіду дітей і дорослих. Завданням УНМЦ стане розроблення та впровадження сучасних протоколів кризового реагування, підготовка фахівців до роботи з травмою, втратою, стресом та формування культури травмоутлиивої взаємодії в освітньому середовищі.

- **Підтримка дітей, сімей військовослужбовців та ВПО.** Необхідно створити спеціалізовані програми психологічного супроводу дітей військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та дітей, які пережили окупацію або втрату близьких. УНМЦ має стати головним розробником методичних рекомендацій і моделей підтримки цих категорій населення для подальшого впровадження всією психологічною службою.

- **Розвиток життєстійкості та резильєнтності.** Психологічна служба має працювати не лише з наслідками проблем, а й на випередження через розвиток особистісних ресурсів дітей і педагогів. УНМЦ розроблятиме програми формування життєстійкості, навичок саморегуляції, адаптації до змін, психологічної стійкості та посттравматичного зростання відповідно до сучасних українських і міжнародних підходів.

- **Розбудова системи супервізії психологів.** Якість психологічної допомоги неможлива без регулярної професійної підтримки фахівців. УНМЦ має створити національну систему супервізії та інтервізії, підготувати мережу сертифікованих супервізорів, розробити стандарти супервізійної роботи та забезпечити доступ психологів до професійної підтримки незалежно від регіону проживання.

Очікуваний результат до 2030 року. Психологічна служба має перейти від переважно консультативно-діагностичної моделі до сучасної системи психологічного супроводу психічного здоров'я, розвитку життєстійкості та післявоєнного відновлення. УНМЦ при цьому

виступатиме головним аналітичним, методичним та координаційним центром реалізації державної політики у сфері психологічної служби системи освіти України.

2. Доказова психологія та оцінка ефективності. Одним із ключових напрямів розвитку УНМЦ має стати впровадження принципів **Evidence-BasedPractice (доказової практики)**, які сьогодні є стандартом роботи психологічних служб у країнах ЄС, США, Канаді та Австралії. Йдеться про поступовий перехід від оцінки процесу роботи до оцінки її реальних результатів для дітей, педагогів та освітнього середовища.

Національний реєстр психологічних технологій. УНМЦ може створити відкритий реєстр психологічних програм, методик і технологій, які використовуються в системі освіти. Це дозволить психологам орієнтуватися у великій кількості підходів та спиратися на перевірені інструменти при виборі методів роботи.

Рекомендовані технології. До цієї категорії включатимуться методики та програми, ефективність яких підтверджена науковими дослідженнями, практичною апробацією та позитивними результатами використання в освітньому середовищі. Саме ці технології можуть рекомендуватися МОН та УНМЦ для широкого впровадження у психологічній службі.

Перспективні технології. До цієї групи належатимуть сучасні інноваційні підходи, які вже мають позитивний досвід використання та певне наукове підтвердження, але ще потребують додаткових досліджень в українських умовах. Вони можуть впроваджуватися у пілотному режимі під науковим супроводом УНМЦ.

Експериментальні технології. Це нові методики або моделі психологічної допомоги, які перебувають на стадії дослідження та апробації. Їх використання доцільно здійснювати в межах наукових проєктів, експериментальних майданчиків і спеціальних досліджень із подальшою оцінкою результатів.

Технології, що потребують додаткової перевірки. До цієї категорії потраплятимуть методики, щодо яких наявна недостатня доказова база або існують суперечливі результати досліджень. Такий підхід не заборонятиме нові ідеї, але дозволить професійній спільноті чітко розуміти рівень їх наукової підтверженості.

Система моніторингу результативності. Сьогодні ефективність роботи психолога переважно оцінюється кількістю консультацій, занять чи профілактичних заходів. Натомість сучасна практика передбачає оцінювання того, як саме психологічна допомога вплинула на стан людини та освітнього середовища.

Психологічне благополуччя. УНМЦ може запровадити регулярний моніторинг рівня психологічного благополуччя дітей, педагогів і батьків. Це дозволить визначати не лише проблеми, а й загальний рівень позитивного функціонування, життєвої задоволеності та психологічного комфорту учасників освітнього процесу.

Рівень стресу. Одним із важливих показників має стати визначення поширеності стресу та пов'язаних із ним ризиків. Такі дані допоможуть вчасно виявляти кризові тенденції та коригувати програми психологічної підтримки на рівні закладу, громади чи регіону.

Психологічна безпека. Моніторинг психологічної безпеки дозволить оцінювати, наскільки учасники освітнього процесу почуваються захищеними від насильства, булінгу, дискримінації, психологічного тиску та інших ризиків. На основі цих даних можна буде формувати адресні програми профілактики та підтримки.

Шкільний клімат. Увага приділятиметься загальній атмосфері в закладах освіти: рівню довіри між учнями, педагогами та батьками, якості взаємодії, відчуттю приналежності до шкільної спільноти. Саме шкільний клімат сьогодні вважається одним із ключових факторів психічного здоров'я та освітньої успішності.

Професійне вигорання педагогів. У післявоєнний період особливого значення набуває турбота про психологічний стан педагогів. Систематичне відстеження професійного виснаження дозволить своєчасно впроваджувати програми підтримки, супервізії та профілактики вигорання.

Адаптація дітей. Важливо оцінювати, наскільки успішно дитина адаптується до освітнього середовища, нових умов життя, вимушеного переселення чи наслідків травматичних подій. Це дасть змогу своєчасно надавати допомогу тим дітям, які потребують додаткового психологічного супроводу.

Очікуваний результат. До 2030 року УНМЦ може сформувати в Україні систему психологічної служби нового покоління, де основою прийняття рішень стануть не лише нормативні вимоги та кількісні показники, а об'єктивні дані про стан психічного здоров'я і реальну ефективність психологічної допомоги. Це повністю відповідатиме сучасним підходам ЄС (NICE, EuroPsy, MentalHealthFramework) та США (Outcome-BasedCare, Evidence-BasedPractice), адаптованим до потреб української системи освіти.

3. Центр післявоєнного психічного здоров'я. Війна створила безпрецедентні виклики для психічного здоров'я дітей, педагогів, сімей військовослужбовців та громад загалом. Саме тому УНМЦ доцільно розвивати як головний науково-методичний центр післявоєнного психологічного відновлення в системі освіти, який забезпечуватиме розроблення, апробацію та впровадження сучасних моделей психологічної допомоги.

Психологічний супровід дітей війни. Мільйони українських дітей пережили евакуацію, втрату рідних, перебування під обстрілами, окупацію або вимушене переселення. УНМЦ має розробити комплексну систему психологічного супроводу таких дітей, що охоплюватиме раннє виявлення психологічних труднощів, кризову підтримку, супровід адаптації та розвиток ресурсів для повноцінного подальшого життя.

Підтримка сімей військовослужбовців. Сім'ї військових сьогодні відчувають значне психологічне навантаження, пов'язане з тривалою невизначеністю, розлукою, пораненнями або втратою близьких. УНМЦ може стати головним розробником програм психологічної підтримки дітей військовослужбовців, членів їхніх родин та освітян, які працюють із такими сім'ями.

Психологічне відновлення педагогів. Педагоги є однією з найбільш навантажених професійних груп у воєнний та післявоєнний період, оскільки одночасно підтримують дітей і самі переживають наслідки війни. Завданням УНМЦ має стати створення програм профілактики професійного вигорання, розвитку психологічної стійкості та відновлення емоційних ресурсів педагогічних працівників.

Розвиток моделей посттравматичного зростання. Сучасна психологія розглядає не лише наслідки травми, а й можливості позитивних особистісних змін після пережитих випробувань. УНМЦ може розробити

та впровадити науково обґрунтовані моделі посттравмівного зростання, які допомагатимуть дітям і дорослим не лише долати наслідки стресу, а й знаходити нові ресурси розвитку, смисли та життєві можливості.

Профілактика психічних порушень у дітей та молоді. Наслідки війни можуть проявлятися не відразу, а через роки після завершення активних бойових дій. Тому одним із ключових напрямів роботи УНМЦ має стати створення системи раннього виявлення ризиків, психоосвітніх програм та профілактичних заходів, спрямованих на запобігання розвитку тривалих психоемоційних і поведінкових порушень.

Формування української моделі психологічного відновлення. Україна вже накопичує унікальний досвід роботи з наслідками масової травматизації населення в умовах війни. УНМЦ може стати центром узагальнення цього досвіду, його наукового осмислення та адаптації найкращих практик ЄС і США для українських реалій, формуючи власну національну модель післявоєнного психічного здоров'я.

Очікуваний результат до 2030 року. До 2030 року УНМЦ має стати провідним експертним центром України у сфері післявоєнного психологічного відновлення дітей, освітян та родин військовослужбовців. Це дозволить не лише посилити спроможність психологічної служби системи освіти, а й зробити український досвід одним із найбільш авторитетних у світі в питаннях роботи з наслідками війни, психологічної стійкості та посттравмівного розвитку.

4. Цифрова трансформація психологічної служби. До 2030 року УНМЦ має створити не просто електронний ресурс, а єдину цифрову екосистему підтримки діяльності практичних психологів і соціальних педагогів. Вона повинна забезпечувати швидкий доступ до знань, професійної підтримки, навчання та аналітики.

База нормативних документів. Єдиний електронний реєстр актуальних наказів, положень, методичних рекомендацій та нормативних актів МОН, КМУ і НАПН. Це дозволить фахівцям оперативно отримувати перевірену інформацію та працювати за єдиними стандартами.

Методичний портал. Онлайн-платформа з сучасними алгоритмами роботи, рекомендаціями, кейсами та готовими практичними рішеннями для різних напрямів діяльності психологічної служби. Психологи зможуть швидко знаходити необхідні інструменти для повсякденної роботи.

Електронна бібліотека. Цифровий фонд наукових публікацій, посібників, методичних розробок, психодіагностичних матеріалів та кращих практик. Це забезпечить рівний доступ до якісних професійних ресурсів незалежно від регіону.

Платформа підвищення кваліфікації. Єдина система онлайн-навчання для психологів та соціальних педагогів із курсами, вебінарами, сертифікатними програмами та індивідуальними траєкторіями професійного розвитку. Це дозволить реалізувати принцип безперервного професійного навчання.

Система супервізії. Цифровий простір для отримання індивідуальної та групової супервізійної підтримки від підготовлених фахівців. Особливо важливою така система стане для психологів, які працюють з кризовими випадками та наслідками війни.

Професійні спільноти. Мережа професійного спілкування, обміну досвідом та взаємопідтримки між психологами, соціальними педагогами, науковцями та супервізорами. Це сприятиме формуванню єдиного професійного середовища психологічної служби України.

Інструменти моніторингу. Електронні сервіси збору, аналізу та візуалізації даних щодо діяльності психологічної служби та стану психічного здоров'я учасників освітнього процесу. Це дозволить приймати управлінські рішення на основі реальних даних, а не лише статистичної звітності.

Очікуваний результат. УНМЦ отримає сучасну цифрову інфраструктуру, яка забезпечить методичний супровід, професійний розвиток, супервізію та аналітичну підтримку всієї психологічної служби України. Фактично буде створено український аналог сучасних цифрових професійних платформ, які успішно використовуються у країнах ЄС для розвитку служб психічного здоров'я та освіти.

5. Міжнародна інтеграція та інновації. УНМЦ має стати активним учасником міжнародного професійного та наукового середовища, забезпечуючи впровадження в Україні найкращих світових практик у сфері психічного здоров'я, психологічної допомоги та розвитку психологічної служби. Водночас важливо не лише запозичувати міжнародний досвід, а й представляти українські напрацювання, отримані в умовах війни та післявоєнного відновлення.

HorizonEurope. Участь у програмі HorizonEurope дозволить залучати міжнародне фінансування для проведення масштабних наукових досліджень у сфері психічного здоров'я, психологічної стійкості та

післявоєнного відновлення. Це також сприятиме входженню українських науковців до провідних європейських дослідницьких консорціумів.

Erasmus+. Програма Erasmus+ відкриває можливості для академічної мобільності, міжнародного стажування фахівців та створення спільних освітніх програм. Завдяки цьому психологи системи освіти отримуватимуть доступ до сучасних європейських підходів і практик.

UNICEF. Співпраця з UNICEF дасть можливість посилити програми захисту психічного здоров'я дітей, розвитку життєстійкості та підтримки дітей, які постраждали від війни. Особливу увагу можна приділити впровадженню програм психосоціальної підтримки та розвитку безпечного освітнього середовища.

UNESCO. Партнерство з UNESCO сприятиме реалізації міжнародних програм у сфері освіти, інклюзії, культури миру та розвитку людського потенціалу. Це дозволить інтегрувати психологічні підходи до ширших процесів гуманітарного та освітнього розвитку.

WHO (Всесвітня організація охорони здоров'я). Співпраця з ВООЗ забезпечить доступ до міжнародних протоколів, рекомендацій та стандартів у сфері психічного здоров'я. УНМЦ зможе адаптувати найкращі практики громадського психічного здоров'я до потреб української системи освіти.

EFPA (European Federation of Psychologists' Associations). Взаємодія з EFPA сприятиме впровадженню європейських професійних стандартів, розвитку супервізії, безперервного професійного розвитку та доказової психології. Це також посилить міжнародне визнання української професійної психологічної спільноти.

Вивчення та адаптація міжнародних практик. УНМЦ має створити постійний механізм аналізу та адаптації кращих рішень ЄС і США у сфері психічного здоров'я. Йдеться не про механічне копіювання моделей, а про їхнє впровадження з урахуванням українських реалій, потреб освітньої системи та викликів воєнного і післявоєнного періоду.

Очікуваний результат. До 2030 року УНМЦ має стати впливовим міжнародним партнером у сфері психології та психічного здоров'я, інтегрованим у європейські й світові професійні мережі. Водночас український досвід підтримки дітей, педагогів і громад в умовах війни може стати важливим внеском України у розвиток світової психологічної науки та практики.

Імплементація кращих практик ЄС та США. Без механічного копіювання пропонується поступово інтегрувати:

З європейського досвіду

- стандарти доказової практики (EuroPsy);
- розвиток супервізії;
- система безперервного професійного розвитку;
- моніторинг психічного здоров'я;
- міжвідомча взаємодія.

З американського досвіду

- outcome-based підхід (оцінка результатів допомоги);
- моделі посттравмівного відновлення;
- інтеграція психології у міждисциплінарні команди;
- використання цифрових інструментів підтримки психічного здоров'я;
- розвиток мереж професійних спільнот та наставництва.

Організаційний розвиток Центру. Пропонується створення в структурі УНМЦ таких функціональних напрямів:

1. Центр моніторингу та аналітики.
2. Центр психологічних інновацій.
3. Центр післявоєнного психічного здоров'я.
4. Центр цифрової психології.
5. Центр професійного розвитку та супервізії.
6. Міжнародний проектний офіс.

Без збільшення бюрократії, шляхом модернізації існуючих підрозділів.

Очікуваний результат до 2030 року. До 2030 року УНМЦ має стати:

- головним аналітичним центром психологічної служби України;
- координатором впровадження Концепції розвитку психологічної служби;
- національним центром доказової психології;
- провідним центром післявоєнного психологічного відновлення дітей і педагогів;
- міжнародно визнаним середком українського досвіду психологічної допомоги в умовах війни та відновлення.

Ключовий принцип – Не змінювати місію УНМЦ, а посилити її. Не виходити за межі державної політики, а стати її головним науково-методичним провідником. Не лише супроводжувати зміни, а забезпечувати їх наукове обґрунтування, якість та ефективність.